

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Теоретико-методологічні проблеми психології»

назва навчальної дисципліни

загальна (обов'язкова)

обов'язкова загальна або обов'язкова професійна або вибіркова

за освітньо-професійними програмами **«Екстремальна та кризова психологія»** та **«Робота з персоналом»**

назва освітньої програми

підготовки магістрів

найменування освітнього ступеня

у галузі знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»**

код та найменування галузі знань

за спеціальністю **053 «Психологія»**

код та найменування спеціальності

Рекомендовано кафедрою психології
діяльності в особливих умовах
на 2021 - 2022 навчальний рік.
Протокол від «30» червня 2021 року
№ 12

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної
дисципліни **«Теоретико-методологічні проблеми психології»**

(назва навчальної дисципліни)

2021 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Вивчення методологічних та теоретичних проблем психології є важливою умовою підготовки високопрофесійного фахівця-психолога. Знання основних засад психологічної науки, уміння аналізувати сучасні теоретичні проблеми психології – ознака високої професійної майстерності психолога, свідчення високого рівня його фахової підготовки.

Дисципліна «Теоретико-методологічні проблеми психології» має розкрити майбутнім фахівцям з психології зміст сучасних теоретичних та методологічних проблем психології, підготувати їх до проведення власних наукових досліджень з визначенням їх ролі та значення для розвитку психологічної науки. Знання, отримані під час вивчення цієї навчальної дисципліни сприяють розвитку професійного мислення у здобувачів вищої освіти.

Ознайомлення здобувачів вищої освіти з актуальними методологічними, теоретичними та прикладними проблемами психологічної науки буде сприяти підготовці студентів до усвідомленого вибору проблеми дослідження з метою написання кваліфікаційної роботи.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Ушакова Ірина Михайлівна, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах соціально-психологічного факультету, кандидат психологічних наук, доцент.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 435. Робочий номер телефону – +38(057)-707-34-74.
E-mail	Ushakova@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	- психологічні особливості особистості на різних етапах вікового розвитку та професіоналізації; - психологія навчання та підготовки спеціалістів до роботи в екстремальних ситуаціях та особливих умовах; - надання психологічної допомоги різним категоріям громадян в різних умовах.
Професійні здібності	- професійні знання і значний досвід роботи в закладах вищої освіти
Наукова діяльність за освітнім компонентом	1. USHAKOVA I., KONOVALOVA O., SKORYK T., MYROSHNYCHENKO V., TOMENKO V. DETERMINANTS OF STUDENTS' MOTIVATIONAL READINESS FOR FUTURE PROFESSIONAL ACTIVITY. Nuances: Estudos sobre Educação, v. 31, jan./dez. Publicação Contínua. Universidade Estadual Paulista 2020. Pp. 456-470 2. Ушакова І., Штанько В., Коробкіна Т., Дашенкова Н. Professional competence of staff of state authorities: professional destruction and prevention methods. Scientific and practical international conference. Public Administration in the 21st Century: Problems and Development Prospects http://doi.org/10.5281/zenodo.42778979 3. Ушакова І., Іванова Ю., Радько О. ОЦІНКА ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ МЕНЕДЖЕРІВ ЯК ФАКТОРУ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ КОМПАНІЇ. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права, № 1, 2021. С. 65-70 4. Ушакова І., Тіщенко А., Селюкова Т. ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ ТА ЖИТТЄСТІЙКОСТІ В

	ОРГАНІЗАЦІЇ У СПІВРО-БІТНИКІВ З РІЗНИМ ТИПОМ КОГНІТИВНОГО СТИЛЮ ОСОБИСТОСТІ: ПОЛЕЗАЛЕЖ-НІСТЬ ТА ПОЛЕНЕЗАЛЕЖНІСТЬ. Габітус, № 24 / Том.1, 2021. С.131-135.

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом навчального року щосередини з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 435 (за попередньою домовленістю). В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Мета теоретичне та практичне вивчення закономірностей розвитку психологічної науки і її загальної теорії, загальних принципів системного підходу в психології, а також базових категорії, принципів та проблем психології.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	очна (денна)
Статус дисципліни (обов'язкова загальна або обов'язкова професійна або вибіркова)	Обов'язкова загальна
Рік підготовки	1
Семестр	2
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	4,5
- кількість модулів	2
- загальна кількість годин	135
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	28
- практичні заняття (годин)	
- семінарські заняття (годин)	32
- лабораторні заняття (годин)	-
- курсовий проект (робота) (годин)	-
- інші види занять (годин)	-
- самостійна робота (годин)	75
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	-
- підсумковий контроль (диференційний залік, екзамен)	екзамен

Передумови для вивчення дисципліни

Етнопсихологія та міжкультурна взаємодія, методика та організація наукових досліджень, організаційна психологія та основи організації праці, основи професійної підтримки життя та кар'єри

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньо-професійних програм «Екстремальна та кризова психологія та «Робота з персоналом», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання

Програмні результати навчання	ПР
Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих	ПР 1

знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій	
Вміти організувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.	ПР2
Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.	ПР3
Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.	ПР4
Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість	ПР 6
Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.	ПР7
Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.	ПР 11

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, ПК
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	ЗК 1
Здатність проведення досліджень на відповідному рівні	ЗК 2
Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	ЗК 3
Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми	ЗК 4
Цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність	ЗК 5
Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).	ЗК 6
Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.	ЗК 7
Здатність розробляти та управляти проектами.	ЗК 8
Здатність спілкуватися іноземною мовою	ЗК 10
Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та або практики.	СК 1
Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та/або практичної значущості.	СК 2
Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.	СК 3
Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, реабілітаційну, консультаційну, психодіагностичну) з використанням науково верифікованих методів та технік.	СК 4
Здатність організувати та реалізувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.	СК 5
Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.	СК 6

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ УЯВЛЕННЯ ПРО МЕТОДОЛОГІЮ ТА ТЕОРІЮ НАУКИ

Тема 1.1. Теорія та методологія в науці

Тема 1.2. Наука та наукові знання

Тема 1.3. Основні теоретичні підходи в науці

Тема 1.4. Парадигми та дихотомії у психології

МОДУЛЬ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПСИХОЛОГІЇ.

Тема 2.1. Конкретно-науковий рівень методології психології.

Тема 2.2. Основні пояснюючі принципи та їх специфіка в системі психологічних знань.

Тема 2.3 Категоріальний лад психології.

Тема 2.4. Основні проблеми психологічної науки.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття (інші види занять)	самостійна робота	модульна контрольна робота	
Модуль 1.						
Тема 1.1.	12	2	2	-	8	-
Тема 1.2.	14	4	2	-	8	-
Тема 1.3.	12	2	2	-	8	-
Тема 1.4.	14	2	4	-	8	Модульна КР
Разом за модулем 1	52	10	10	-	32	-
Модуль 2.						
Тема 2.1.	16	2	2	-	12	-
Тема 2.2.	13	2	2	-	9	-
Тема 2.3	40	12	14	-	14	-
Тема 2.4.	14	2	4	-	8	Модульна КР
Разом за модулем 2	93	18	22	-	43	-
Разом	135	28	32		75	-

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1.1. Теорія та методологія в науці	2
2	Тема 1.2. Наука та наукові знання	2
3	Тема 1.3. Основні теоретичні підходи в науці	2
4	Тема 1.4. Парадигми та дихотомії у психології	4
	Тема 2.1. Конкретно-науковий рівень методології психології	2
5	Тема 2.2. Основні пояснюючі принципи та їх специфіка в системі психологічних знань	2
6	Тема 2.3. Категоріальний лад психології	14
7	Тема 2.4. Основні проблеми психологічної науки	4
	Разом	32

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти
Засоби оцінювання

Вивчення дисципліни «Теоретико-методологічні проблеми психології» передбачає проведення лекційних та семінарських занять а також самостійну роботу здобувачів вищої освіти. Заняття проводяться в аудиторії за розкладом.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою - ЄКТС та в 4-бальну шкалу.

Таблиця відповідності результатів оцінювання знань з навчальної дисципліни за різними шкалами

За 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України	За рейтинговою шкалою (ЄКТС)	За 4-бальною шкалою
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно
0–34	F	

Критерії оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться у формі фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, практичних ситуацій, контрольної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Види навчальних занять		Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять
1. Поточний контроль				
Модуль 1	лекції	5	1	5
	семінарські заняття	5	2	10
	Модульна КР	1	10	10
Разом за модуль 1				25
Модуль 2	лекції	9	1	9
	семінарські заняття	8	2	18
	Модульна КР	1	10	10
Разом за модуль 2				37
Разом за поточний контроль				62
2. Індивідуальна самостійна робота				8
3. Підсумковий контроль (екзамен)				30
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи				100

Поточний контроль.

Критерії поточного оцінювання діяльності здобувачів на лекції:

1 бал – здобувач активно слухає, задає питання, уточнює інформацію, актуалізує попередній матеріал;

0,5 – здобувач активно слухає та задає питання.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському/практичному занятті:

2 бали – здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

1,5 бали - здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади, але може зробити 2-3 незначні помилки;

1 бал – здобувач частково володіє матеріалом та може окреслити лише деякі проблеми теми;

0,5 бали - здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкрив лише окремі положення при цьому допустив суттєві помилки.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка викладання, культура мовлення, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури, вміння навести приклади та застосувати на практиці теоретичні знання при розв'язуванні задач, аналітичні міркування, вміння робити порівняння і висновки.

Модульний контроль.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього семінарського заняття в межах окремого залікового модуля.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з чотирьох – п'яти теоретичних питань. У відповідях здобувачі вищої освіти повинні відобразити володіння навчальним матеріалом, зокрема, вміння застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, проявляючи особисту позицію щодо них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання модульної КР:

10 балів – повністю розкрито всі питання, наведено приклади та обґрунтовано власну позицію стосовно них, використано додаткову літературу;

8-9 балів – повністю розкрито всі питання, наведено приклади, але недостатнє обґрунтування відповіді, допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

5-7 балів – дано відповідь на два - чотири питання;

3-4 бали – частково розкриті певні питання, але допущено суттєві помилки;

2 бали – поверхово розкриті деякі з питань;

1 бал - здобувач присутній на КР.

Питання до модулів:

Модуль 1. Загальні уявлення про методологію та теорію науки

1. Методологія у складі науки.
2. Методологічні та теоретичні проблеми. Порівняльний аналіз.
3. Рівні методологічного аналізу в науці.
4. Філософські позиції, що визначають місце та роль психічних явищ у світі.
5. Проблема віри в наукових дослідженнях. Гностицизм та агностицизм в об'єктивному пізнанні світу.
6. Наука та інші форми пізнання навколишнього світу.
7. Загальнонаукові принципи "класичного" наукового дослідження.
8. Наукове знання та його класифікація.
9. Наукове пізнання: підходи та методи.

10. Структура сучасного наукового знання.
11. Наукові факти та їх характеристика. Співвідношення гіпотези та факту.
12. Характеристика наукових теорій. Особливості їх побудови.
13. Питання істинності наукових знань: принцип верифікації та фальсифікації.
14. Закони в структурі наукового знання.
15. Етапи наукового дослідження.
16. Знаково-символічні засоби в життєдіяльності людей та в науці. Знак та символ: порівняльна характеристика.
17. Інформаційний детермінізм та його особливості.
18. Характеристика знаково-символічних засобів, які використовуються в науці.
19. Семіотичні дії та їх характеристика.
20. Проблеми, пов'язані з оволодінням науковими знаннями: валідність в організації наукового дослідження, інтерпретація знаково-символічних засобів, оволодінням змістом наукових знань.
21. Стадії розвитку науки.
22. Суб'єктивні та об'єктивні знання в теорії пізнання.
23. Наукова революція ХХ століття: перехід від некласичної до класичної науки.
24. Позитивізм як методологічний базис наукового пізнання.
25. Поняття парадигми та наукової революції за Т. Куном.
26. Теорія критичного реалізму К.Поппера та принцип фальсифікації гіпотез.
27. Концепція внутрішньої єдності логіки доведення та заперечення.
28. Прагматизм, фаллібілізм, релятивізм та операціоналізм в наукових теоріях.
29. Номіналізм, раціоналізм, реалізм та інтуїтивізм як методологічна основа науки.
30. Постнекласична стадія розвитку науки.
31. Постпозитивістське трактування науки.
32. Особливості психологічних знань.
33. Наукове та "ненаукове" психологічне знання.
34. Раціональна та емпірична психологія.
35. Асоціанізм як перший напрямок у психології.
36. Сучасне уявлення про теоретичні та емпіричні методи психології.
37. Моделюючий підхід в теорії пізнання та психологічні гіпотези.
38. Описова та пояснювальна психології як перша дихотомія в історії психології.
39. Морфологічна та динамічна парадигми в психології.
40. Природнича та гуманітарна парадигми в психології
41. Класична та некласична психологія.
42. Постнекласична парадигма в психології.

Модуль 2. Теоретичні та методологічні засади психології

1. Зміст конкретно-наукового рівня методології психології.
2. Етапи побудови психологічних теорій.
3. Визначення психіки в контексті різних психологічних підходів (асоціативна психологія, структуралізм, гештальтпсихологія, функціональна психологія, біхевіоризм, психодинамічні підходи, вітчизняна психологія).
4. Психофізична проблема в психології.
5. Форми психологічних знань та їх характеристика.
6. Способи пояснення психічних явищ.
7. Закони в психології.
8. Проблема редуccionізму в психології.
9. Гносеологічні аспекти аналізу психічних явищ (за Л.С. Виготським, Б.Ф. Ломовим, М.А. Холодною).
10. Способи системно-структурного дослідження в психології (за Г.П. Щедровицьким).
11. Психологічна теорія, її функції та типи (за І.І. Ільясовим).

12. Методологічні принципи психології. Відкритість системи.
13. Принцип детермінізму в психології.
14. Характеристика активності як базового принципу психології.
15. Принцип системності та його застосування у психології.
16. Принцип розвитку як один з основних принципів психології.
17. Принцип єдності свідомості та діяльності в психології.
18. Принцип історизму як один з принципів психологічної науки.
19. Категоріальний устрій психології. Базисні категорії та метакатегорії.
20. Категорія відображення у психології.
21. Особливості відображення як функції психіки. Підходи до визначення суб'єктивного відображення об'єктивного світу.
22. Рівні та характеристики психічного відображення (за Б.Ф. Ломовим).
23. Активність психічного відображення.
24. Поняття та структура діяльності.
25. Підходи до розуміння діяльності у психології.
26. Соціальна природа діяльності. Єдність свідомості і діяльності.
27. Предметність діяльності.
28. Проблема особистості в психологічній науці.
29. Становлення поняття "особистість" в психології. Теорії особистості.
30. Структура особистості.
31. Регулятори поведінки особистості (світогляд, спрямованість, характер, здібності).
32. Основні постулати теорії особистості.
33. Розвиток особистості.
34. Мотивація як психологічна категорія. Мотив-мотивація-мотиваційна сфера особистості.
35. Структура мотивації.
36. Основні класифікації мотивів та мотивації.
37. Теорії мотивації.
38. Відносини та спілкування як категорії психології.
39. Загальна характеристика спілкування.
40. Перцептивна сторона спілкування. Механізми формування образу партнера.
41. Комунікація: засоби, структура та бар'єри.
42. Інтерація як одна з сторін спілкування. Стили (види) взаємодії у спілкуванні.
43. Психогностична проблема.
44. Психомотиваційна проблема.
45. Психопраксична проблема.
46. Психосоціальна проблема.
47. Психофізіологічна проблема.

Індивідуальна самостійна робота.

Індивідуальна самостійна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується її виконання захистом навчального проекту.

Індивідуальна самостійна робота з курсу «Теоретико-методологічні проблеми психології» – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Її метою є самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст роботи: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час

лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу. Вона являє собою наукове дослідження у вигляді відповідей на низку сформульованих питань. Оформлення роботи: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел.

Критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів (оцінюється в діапазоні від 0 до 8 балів):

8 балів – самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі;

7 балів – робота виконана в повному обсязі, але допущені незначні помилки в оформленні;

5-6 балів – робота виконана майже повністю, допущено кілька незначних змістовних помилок;

3-4 балів – здобувач виконав лише близько 70% від загального обсягу або допущена значна помилка;

2 бали – обсяг виконаних завдань складає до 20% від загального обсягу, допущено значні змістовні помилки;

1 бал – в цілому обсяг виконаних завдань складає менше 10% від загального обсягу;

0 балів – завдання, передбачене на індивідуальну самостійну роботу здобувачем не виконане.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно та письмово представити звітний матеріал.

Перелік рекомендованих завдань для індивідуальної самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

Варіант 1.

1. Оберіть одне з найбільш суттєвих і важливих (з вашої точки зору) відкриттів у психології. Опишіть теорію, у межах якої воно було отримано.

2. Встановіть зв'язок між життєвими поглядами його автора і змістом даного відкриття.

3. Сформулюйте основне положення цього відкриття і наукову проблему, яку вирішує дане положення (відкриття).

4. Назвіть основні наукові поняття і категорії, через які дане положення визначається й описується в психології.

5. Визначте, на основі яких методів дослідження було отримане нове знання, що складає зміст обраного вами наукового відкриття.

Варіант 2.

1. Обґрунтуйте сутність і специфіку теоретичного пізнання. Перелічіть його основні форми.

2. Сформулюйте визначення таких категорій теоретичного пізнання, як "мислення", "розум", "поняття", "судження", "умовивід", "інтуїція". Чи існує специфіка вживання цих термінів у психологічній науці?

3. Яким основним вимогам повинна відповідати теорія в психології? Які функції реалізуються за її допомогою?

4. Яку методологічну роль у дослідженні проблем психології відіграють основні закони й категорії діалектики?

5. Розкрийте особливості використання загальнонаукових методів психологічного дослідження у межах вашої магістерської теми.

Варіант 3.

1. Чому в наш час зростає роль методології у визначенні перспектив розвитку

психології?

2. Дайте визначення поняття "методологія психології". Які функції виконує методологія в психологічному дослідженні?

3. Які методологічні принципи психологічного дослідження ви знаєте? Обґрунтуйте доречність використання окремих принципів в межах теми вашої магістерської роботи.

4. У чому полягає «парадокс методології психології»? Проілюструйте ваше розуміння цього парадоксу конкретним прикладом.

5. Сформулюйте та обґрунтуйте перелік основних категорій, застосовуваних у психологічному дослідженні в межах теми вашої магістерської роботи.

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться у формі усного екзамену.

Кожен білет складається з трьох питань теоретичного або практичного характеру. Відповідь здобувача оцінюється за повнотою та відповідністю науковим положенням про означену проблему.

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені (оцінюється від 0 до 30 балів):

25 - 30 балів – здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади, може зробити кілька незначних помилок;

18 -24 бали - здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади, але може зробити кілька серйозних помилок;

12 - 17 бали – здобувач частково володіє матеріалом та може окреслити лише деякі проблеми теми. Правильно дана відповідь на одне питання, інші – частково;

5 – 11 балів – частково надані відповіді на всі запитання, але жодне з них не розкрито, допущено суттєві помилки;

1-4 бали - здобувач частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки.

0 балів – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичного питання та практичних завдань.

Перелік питань для підготовки до екзамену

1. Методологічні та теоретичні проблеми. Порівняльний аналіз.
2. Рівні методологічного аналізу в науці.
3. Філософські позиції, що визначають місце та роль психічних явищ у світі.
4. Проблема віри в наукових дослідженнях. Гностицизм та агностицизм в об'єктивному пізнанні світу.
5. Наука та інші форми пізнання навколишнього світу.
6. Наукове знання та його класифікація.
7. Структура сучасного наукового знання.
8. Наукові факти та їх характеристика. Співвідношення гіпотези та факту.
9. Характеристика наукових теорій. Особливості їх побудови.
10. Закони в структурі наукового знання.
11. Етапи наукового дослідження.
12. Знаково-символічні засоби в життєдіяльності людей та в науці. Знак та символ: порівняльна характеристика.
13. Проблеми, пов'язані з оволодінням науковими знаннями: валідність в організації наукового дослідження, інтерпретація знаково-символічних засобів, оволодіння змістом наукових знань.

14. Стадії розвитку науки.
15. Поняття парадигми та наукової революції за Т. Куном.
16. Теорія критичного реалізму К.Поппера та принцип фальсифікації гіпотез.
17. Особливості психологічних знань.
18. Наукове та "ненаукове" психологічне знання.
19. Основні парадигми в психології.
20. Психологічна теорія, її функції та типи (за І.І. Ільясовим). Етапи побудови психологічних теорій.
21. Визначення психіки в контексті різних психологічних підходів (асоціативна психологія, структуралізм, гештальтпсихологія, функціональна психологія, біхевіоризм, психодинамічні підходи, вітчизняна психологія).
22. Форми психологічних знань та їх характеристика.
23. Способи пояснення психічних явищ.
24. Закони в психології.
25. Гносеологічні аспекти аналізу психічних явищ (за Л.С. Виготським, Б.Ф. Ломовим, М.А. Холодною).
26. Способи системно-структурного дослідження в психології (за Г.П. Щедровицьким).
27. Методологічні принципи психології (принципи детермінізму, активності (єдності свідомості та діяльності), системності, розвитку). Відкритість системи.
28. Категоріальний устрій психології. Базисні категорії та метакатегорії.
29. Категорія відображення у психології.
30. Категорія діяльності в психології: поняття та структура.
31. Категорія особистості в психологічній науці.
32. Мотивація як психологічна категорія.
33. Відносини та спілкування як категорії психології.
34. Основні психологічні проблеми (психогностична, психомотиваційна, психопраксична, психосоціальна, психофізіологічна).

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.
2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни.
3. Обов'язкове виконання індивідуального навчально-дослідного завдання.
4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про кількість накопичених ним балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.
5. Зворотній зв'язок є необов'язковим, але бажаним елементом взаємодії між викладачем та здобувачем вищої освіти.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література

1. Освітньо-професійна програма «Екстремальна та кризова психологія» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. Спеціальність 053 – Психологія, галузь знань 05 - Соціальні та поведінкові науки. Х.: НУЦЗУ, 2021.
2. Освітньо-професійна програма «Робота з персоналом» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. Спеціальність 053 – Психологія, галузь знань 05 - Соціальні та поведінкові науки. Х.: НУЦЗУ, 2021.
3. Ушакова І.М. Теоретико-методологічні проблеми психології. Курс лекцій. Харків: НУЦЗУ, 2016 213 с.

4. Калюжна Є. М. Теоретико-методологічні проблеми психології: навчальний посібник. Київ: ПК ДСЗУ, 2019. 136 с.
5. Корольчук М.С., Трофімов Ю.М., Осьодло В.М. Методологічні та теоретичні проблеми психології. К.: Ельга-Н, Ніка Центр, 2013. 336 с.
6. Крюкова М.А. Теоретико-методологічні проблеми психології (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня магістра факультету психології, політології та соціології). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/13458>.
7. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі. (В 2-х т.). – Т.1. Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. – К.: Ваклер, 2002.
8. Максименко С. Д. Теоретико-методологічні проблеми психології особистості. Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України, 2010. Випуск 7 С. 3–18. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/Pspl/2010_7/3-18.pdf
9. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології. (Досвід особистісно-центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату): Навч.-метод. посібник. – К.: Ніка-центр, 2003. – 204 с.
10. Татенко В.О. Сучасна психологія: теоретико-методологічні проблеми: навч. посіб. К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУдрук», 2009. 288 с.

Інформаційні ресурси

1. Ушакова І.М. Теоретико-методологічні проблеми психології. Курс лекцій. [Електр. вар-нт]. Режим доступу: http://books.nuczu.edu.ua/list.php?IDlist=Q_1#up
2. Ушакова І.М. Курс дистанційного навчання в системі Moodle з навчальної дисципліни «Теоретико-методологічні проблеми психології». Режим доступу: <http://moodle.nuczu.edu.ua/course/view.php?id=166> (ЕКП)
<http://moodle.nuczu.edu.ua/course/view.php?id=174> (РП)
3. Семиченко В. А.. Теоретико-методологічні проблеми сучасної психології. [Open Journal Systems](http://openjournal.org). № 9. 2016. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/12423>
4. Електронний каталог бібліотеки НУЦЗУ. Режим доступу: <http://books.nuczu.edu.ua/load.php>
5. Електронний каталог Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/node/554>

Розробник:
доцент кафедри
психології діяльності в особливих умовах

Ірина УШАКОВА